

Espeen maahanmuuttajapalveluiden
jälkihuolto nuorten kokemuksia kotoutumisen
tuesta

Maria Meri-Tuulia Virtala

Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Sosiaalityö
Käytäntötutkimus
Tammikuu 2018

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos/Institution– Department Sosiaalityö	
Tekijä/Författare – Author Virtala, Maria			
Työn nimi / Arbetets titel – Title Espoon maahanmuuttajapalveluiden jälkihuoltoon nuorten kokemuksia kotoutumisen tuesta			
Oppiaine / Läroämne – Subject Sosiaalityö			
Työn laji/Arbetets art – Level Käytäntötutkimus		Aika/Datum – Month and year Tammikuu 2018	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages 21 sivua + 3 liitettä
Tiivistelmä/Referat – Abstract			
<p>Tämän käytäntötutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Espoon maahanmuuttajapalveluiden jälkihuoltoon nuorten kokemuksia saamastaan tuesta, eli toisin sanoen tarkastella palvelujärjestelmän vastaavuutta nuorten tuen tarpeisiin. Käytäntötutkimus paikantuu jälkihuoltoon, jossa asiakkaina ovat 18-20- vuotiaat oleskeluluvan saaneet nuoret, jotka ovat saapuneet Suomeen alaikäisinä yksintulleina turvapaikanhakijoina tai pakolaisina. Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) sekä lastensuojelulaki (417/2007) määrittävät perusteet maahanmuuttajapalveluiden jälkihuoltoon, jonka tavoitteena on tukea nuoren itsenäistymistä ja kotoutumista.</p> <p>Käytäntötutkimus toteutettiin haastattelemalla kahta maahanmuuttajapalveluiden jälkihuollon piirissä ollutta nuorta. Haastattelumenetelmänä käytettiin yksilöhaastattelua ja aineisto analysoitiin laadullisesti teoriaohjaavaa sisällönanalyysia hyödyntäen. Tutkimusta ohjaavana teoriana käytettiin Agerin ja Strangin (2004) integraatiomallia.</p> <p>Tutkimuksen tulosten mukaan maahanmuuttajapalveluiden jälkihuolto on vastannut hyvin nuorten tuen tarpeita erityisesti käytännön asioissa kuten sosiaalietuuksien hakemisessa, raha-asioissa ja terveyspalveluiden käytössä. Tapaamisten säännöllisyys ja yhteydenpidon intensiivisyys nousivat esiin tärkeinä, positiivisina asioina nuorten arjessa. Tuloksien perusteella nuoret toivoivat työntekijöiltä enemmän psykososiaalista tukea ja apua sosiaalisten verkostojen muodostamiselle kotoutumisensa edistämiseksi ja hyvinvointinsa tukemiseksi.</p> <p>Lopputuloksena voidaan todeta, että Espoon maahanmuuttajapalveluiden jälkihuolto on vastannut hyvin nuorten tuen tarpeisiin ja nuoret olivat tyytyväisiä saamaansa apuun. Psykososiaalisen tuen merkitys nousi esiin tärkeänä tekijänä nuoren hyvinvoinnille ja asiakassuhteen toimivuudelle. Nuorten palveluiden tarve erityisesti sosiaalisten suhteiden muodostamisessa, niin kantaväestön kuin oman etnisen ryhmänsäkin kesken, olisi tärkeää huomioida jo ennakoivasti nuorten ollessa alaikäisiä ja heidän saapuessaan Suomeen yksin.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Käytäntötutkimus, yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat, maahanmuuttajapalvelut, jälkihuolto, kotoutuminen			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO.....	1
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	4
2.1 Yksin alaikäisenä tulleiden pakolais- ja turvapaikanhakijanuorten jälkihuolto	4
2.2 Kotoutuminen ja kotouttaminen	5
2.3 Monikulttuurinen sosiaalityö.....	8
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	9
3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	9
3.2 Menetelmänä käytäntötutkimus.....	9
3.3 Yksilöhaastattelu.....	10
3.4 Aineiston analyysi.....	11
3.5 Tutkimuseettiset kysymykset	12
4 TULOKSET	13
4.1 Psykososiaalinen tuki ja asiakassuhde	13
4.2 Asuminen, terveys, opiskelu ja työ.....	15
4.3 Toimeentulo ja viranomaisasiointi	16
4.4 Sosiaaliset suhteet.....	17
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	19
LÄHTEET.....	22
LIITTEET	24
Liite 1 Saatekirje.....	24
Liite 2 Suostumuslomake.....	25
Liite 3 Haastattelurunko.....	26

1 JOHDANTO

Maailmassa on ollut vuonna 2017 enemmän pakolaisia kuin koskaan aiemmin. Sodat ja konfliktit, Lähi-idän ja Afrikan maiden turvattomuus sekä köyhät elinolot ovat vaikuttaneet siihen, että turvapaikanhakijamäärät ovat kasvaneet Euroopassa viime vuosina. Vuonna 2015 Euroopan Unionin maihin saapui poikkeuksellisen suuri määrä, jopa 1,3 miljoonaa, turvapaikanhakijaa. Valtaosa kyseisistä turvapaikanhakijoista oli lähtöisin konfliktialueilta kuten Syyriasta, Irakista ja Afganistanista. Suomi vastaanotti hieman yli 32 000 turvapaikanhakijaa vuonna 2015. Määrä on yli kahdeksan kertaa enemmän kuin vuonna 2014. Tämä oli kuitenkin vain alle 3 % kaikista Euroopan unioniin saapuneista turvapaikanhakijoista. Enemmistö Suomeen tulleista turvapaikanhakijoista oli lähtöisin Irakista, Somaliasta ja Afganistanista. Kun yksi konflikti päättyy, toinen alkaa, joten on todennäköistä, ettei vuoden 2015 aiheuttama pakolaiskriisi jää ainutkertaiseksi tapahtumaksi. (Jauhiainen 2017, 28–29.)

Vuonna 2015 Suomeen saapui myös poikkeuksellisen suuri määrä, 3024, alaikäistä turvapaikanhakijaa ilman huoltajia. Tätä ennen Suomeen on tullut vuositasolla noin 100 – 700 kansainvälistä suojelua hakevaa alaikäistä ilman huoltajaa. Vuosien 2014 ja 2015 välillä yksintulleiden lasten ja nuorten määrä 15-kertaistui. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017, 8.) Alaikäiset yksintulleet pakolaiset ja turvapaikanhakijat ovat lähteneet kotimaistaan samoista syistä kuin aikuisetkin turvapaikanhakijat eli aseellisten konfliktien, kotimaan poliittisten epävarmuustekijöiden, köyhyyden ja väkivallan vuoksi. (Björklund 2016, 9.)

Björklundin (2016, 63) mukaan yksintulleet turvapaikanhakijat asettavat haasteita suomalaiselle palvelujärjestelmälle, sillä nämä nuoret tulevat eri maista ja kulttuureista, erilaisista sosiaalisista ja koulutustaustoista. Tästä huolimatta heitä kohdellaan Suomessa ikätasoisesti, alaikäisinä, täysi-ikäistyvinä nuorina sekä samalla maahanmuuttajina, erilaisina nuorina, jotka ovat erityisten tukimuotojen tarpeessa. Yksintulleet nuoret tuovat haasteen kotouttamispolitiikalle ollessaan hyvin herkkä ja heterogeeninen ryhmä. Heitä auttaakseen kotoutumista tukevien toimenpiteiden tehtävänä on tarjota tukea ja keinoja muun muassa asumiseen, koulutukseen, toimeentuloon ja kielitaitoon liittyen, tarkoituksena lisätä kuuluvuuden tunnetta suomalaiseen yhteiskuntaan. Kotouttamista

järjestävien palveluiden tulisi kuitenkin ottaa enemmän huomioon nuorten yksilölliset tarpeet. (Björklund 2016, 63–64.) Merja Aniksen mukaan (2008, 14) maahanmuuton lisääntyessä ja yleistyessä kasvaa samalla myös tarve kehittää sosiaalityön valmiuksia työskennellä erilaisista taustoista tulevien ihmisten kanssa.

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) toteaa, että kotoutuminen on yhteiskunnan sekä maahanmuuttajan välinen vuorovaikutuksellinen kehitys. Kotoutumislaki määrittää kuntien vastuuta maahanmuuttajan kotoutumisprosessissa. Tämän käytäntötutkimuksen tarkoituksena on tarkastella miten Espoon maahanmuuttajapalveluiden jälkihuollon piirissä olleet nuoret ovat kokeneet saamansa tuen vastaavan heidän kotoutumisen ja itsenäistymisen tarpeitaan. Maahanmuuttajapalveluiden jälkihuoltoa tarjotaan alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleille, oleskeluluvan saaneille nuorille, jotka ovat täysi-ikäistyneet. Jälkihuollon sosiaalityö on lastensuojelun jälkihuoltoon rinnastettava palvelu, jonka kotoutumislaki mahdollistaa alaikäisenä Suomeen tulleille, oleskeluluvan saaneille 18 – 20 -vuotiaille nuorille. (Espoon kaupunki 2017.)

Tarve tähän käytäntötutkimukseen esitettiin Espoon maahanmuuttajapalveluiden jälkihuollosta Helsingin yliopistolle. Tämä käytäntötutkimus on toteutettu Espoon maahanmuuttajapalveluissa, jossa alaikäisten yksintulleiden turvapaikanhakijanuorten asiakasmäärä on kasvanut johtuen vuoden 2015 suuresta alaikäisten turvapaikanhakijoiden tulomäärästä. Tähän liittyen myös palveluiden kehittämisen ja työskentelyn vaikuttavuuden arvioinnin tarve on kasvanut.

Kiinnostustani aihealueeseen on kasvattanut aiheen ajankohtaisuus sosiaalityössä maahanmuuton yleistyessä ja lisääntyessä. Lisäksi työskentelen alaikäisten yksintulleiden nuorten kotouttavaa työtä tekevänä sosiaalityöntekijänä, mistä johtuen koen ammatillisesti mielenkiintoiseksi ymmärtää kyseisen asiakasryhmän edustajien kokemuksia saamastaan tuesta sekä tarvitsemastaan avusta. Aihetta on erityisen tärkeä tutkia, sillä alaikäiset yksintulleet turvapaikanhakijanuoret ovat erityisen herkkä ja tukea tarvitseva asiakasryhmä, joiden omia merkityksiä elämästä on ammattilaisen tärkeä ymmärtää ilman meidän työntekijöiden omia, länsimaalaisia yleistyksiä. Lisäksi olen kokenut yksintulleet nuoret asiakasryhmänä hyvinkin erilaisena ja heterogeenisenä verrattuna muihin sosiaalityössä kohtaamiini asiakasryhmiin, sillä nuorten lähtöolosuhteet ja näin ollen myös tuen tarpeet uudessa kotimaassa vaihtelevat suuresti.

Tuen tarve on hyvin erilainen yksintulleelle nuorelle, joka saapuu Suomeen luku- ja kirjoitustaidottomana ilman koulutusta elettyään elämänsä laittomana maahanmuuttajana kotimaansa ulkopuolella, kuin nuorelle, joka on joutunut pakenemaan äkillisestä sotatilanteesta johtuen kotimaastaan, jossa hän on saattanut opiskella lukioon saakka.

Käytäntötutkimukseni etenee johdannosta tutkimuksen lähtökohtien määrittelyyn ja teoreettiseen viitekehykseen. Tämän jälkeen tekstissä edetään tutkimuksen toteutukseen ja tulosesitelmään. Lopussa esittelen tutkielman johtopäätökset ja pohdintaa.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Yksin alaikäisenä tulleiden pakolais- ja turvapaikanhakijanuorten jälkihuolto

Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutettu, *The United Nations High Commissioner for Refugees UNHCR*, (1997, 1) määrittelee yksintulleen alaikäisen henkilöksi, joka on alle 18-vuotias ja joka on joutunut eroon molemmista vanhemmistaan tai henkilöstä, joka on lain tai tavan mukaan ollut vastuussa alaikäisen huolenpidosta. Lapsen psyykkisen kehityksen kannalta vaikeimpia muutoksia on joutua eroon omasta vanhemmastaan (Schubert 2013, 69). Yksintulleet alaikäiset pakolaiset ja turvapaikanhakijat eivät hae turvapaikkaa ensimmäisestä valtiosta, jonne he saapuvat Euroopassa, vaan moni turvapaikanhakija ylittää lähes kymmenen valtion rajat (Björklund 2016, 9; Jauhiainen 2017, 29). Kyseisillä nuorilla on taustallaan vaikeita ja traumaattisia tapahtumia perheenjäsenen menettämisestä sotakokemuksiin ja uskonnolliseen, kulttuuriseen tai poliittiseen syrjintään altistumisia. Nuoret kokevat usein uudessa kotimaassaan erillisyyden ja yksinäisyyden tunteita, jonka vuoksi nuorten omat kulttuuriset ja uskonnolliset tuen tarpeet on ammattilaisen tärkeä ottaa huomioon. (Hopkins & Hill 2006, 71, 74.)

Tämä käytäntötutkimus sijoittuu Espoon maahanmuuttajapalveluiden jälkihuoltoon, jonka asiakaskunta koostuu 18 – 20- vuotiaista, alaikäisenä Suomeen tulleista turvapaikanhakijanuorista, jotka ovat saaneet oleskeluluvan. Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) sekä lastensuojelulaki (417/2007) määrittävät perusteet maahanmuuttajapalveluiden jälkihuoltoon. Kotoutumislaki (1386/2010) 26§ asettaa kunnalle mahdollisuuden järjestää alaikäisenä turvapaikanhakijana ilman huoltajaa Suomeen tulleelle, oleskeluluvan saaneelle nuorelle lastensuojelun jälkihuollon toimenpiteitä ja palveluita. Lisäksi lain 27§ määrittelee lastensuojelulain (417/2007) 75§ tavoin nuoren oikeuden jälkihuollon tukeen aina 21 ikävuoteen asti, tai kunnes nuorella on huoltaja Suomessa, nuori saa Suomen kansalaisuuden tai kun on kulunut 10 vuotta nuoren ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä (Kotoutumislaki 1386/2010). Jälkihuollon tukitoimenpiteitä korvataan kunnalle, jos niiden järjestäminen on arvioitu tarpeelliseksi (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014).

Syksyllä 2017 jälkihuollon palvelussa työskentelee kolme sosiaalityöntekijää, kaksi sosiaalihojaaja ja psykiatrinen sairaanhoitaja. Jälkihuollon tavoitteena on tukea itsenäistymistä ja kotoutumista nuoren muun verkoston kanssa. Nuorelle tarjotaan neuvontaa, ohjausta, tukea ja tietoa koulutukseen, työllisyyteen, asumiseen, taloudellisiin asioihin, harrastukseen ja arjessa selviytymiseen liittyvissä aihealueissa. Lisäksi psykososiaalinen tuki ja viranomaisasiointi kuuluvat jälkihuollon tarjoamaan palveluun. Nuori voi myös osallistua jälkihuollon järjestämiin ryhmämuotoisiin infoihin sekä virkistystoimintaan. (Espoon kaupunki 2017.)

2.2 Kotoutuminen ja kotouttaminen

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen (2017) mukaan maahanmuuttajan kotoutumisen tavoitteeksi voidaan asettaa yksilön kokemus täysivaltaisena yhteiskunnan jäsenenä olemisesta ja tarpeellisen tietotaidon hallitsemisesta tämän uudessa kotimaassa. Kotouttaminen puolestaan määritellään viranomaistoiminnaksi, johon kuuluu maahanmuuttajan hyvinvoinnin, työllisyyden, terveyden ja koulutuksen edistäminen. (THL 2017.)

Suomalaisessa kotoutumispolitiikassa tavoitteeksi on asetettu monikulttuurisuuden huomioiminen julkisissa instituutioissa käsittäen sen, että maahanmuuttajilla tulee olla tasa-arvoinen asema niin yhteiskunnan jäsenenä kuin palveluidenkin saajana. Tämä ohella merkityksellistä on kuitenkin myös maahanmuuttajan oma aktiivisuus sekä halu olla osa uutta yhteiskuntaa ja sopeutua. Sopeutuminen ja aktiivinen osallisuus pitävät sisällään halukkuuden opiskella kieltä, täydentää opintoja tai päästä työelämään sekä halukkuuden tutustua uuteen kotimaahan, olla osallisena. Suomalaisessa kotoutumispolitiikassa pyritään edistämään maahanmuuttajien monikulttuurisuutta – sitä, että henkilö oppii oman äidinkieltänsä lisäksi suomea ja opettelee tulemaan toimeen uudessa, suomalaisessa kulttuurissa oman kulttuuritaustansa säilyttämisen lisäksi. (Anis 2008, 23.)

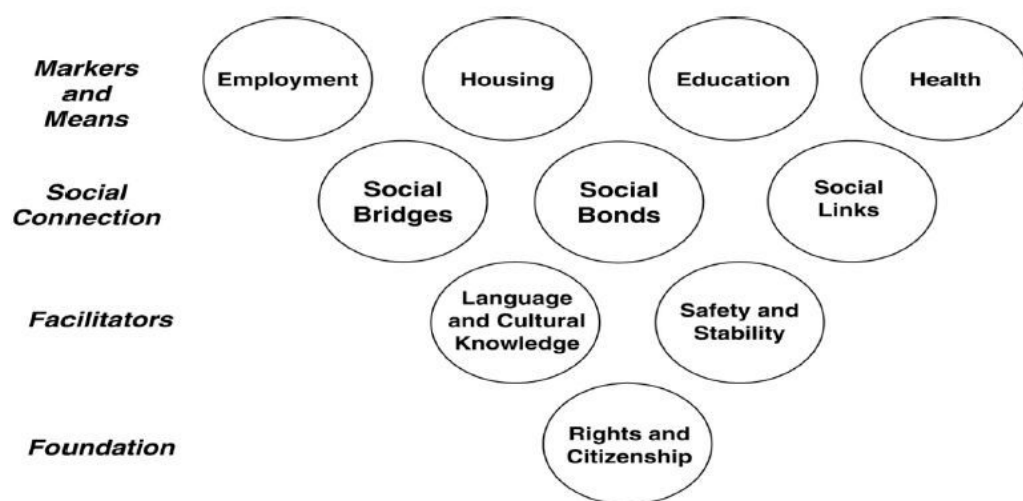
Kotoutuminen on kuitenkin pitkä sekä monivaiheinen prosessi, jossa viranomaisten kotouttamistyötä ohjaa muun muassa laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010). Uuteen kotimaahan ja kulttuuriin sopeutumisessa on samaan aikaan läsnä sekä kotouttamisen yhteiskunnallinen että kotoutumisen yksilöllinen näkökulma.

Kotoutumiseen ja maahanmuuttajan yleiseen hyvinvointiin vaikuttaa vahvasti se, miten tämä pystyy luomaan tasapainon uuden kulttuurin ja oman kulttuuritaustansa välillä. Näin ollen kotoutumiseen liittyy myös aina vanhan taakse jättämistä ja uuden luomista. Kotoutuneen henkilön voidaan käsittää haluavan säilyttää omaan kulttuuriin liittyviä piirteitä uudessa elämässään mutta samalla haluavan olla osa valtakulttuuria. Maahanmuuton alkuvaiheessa valtaväestön kanssa muodostuneiden ystävyys-suhteiden on nähty vaikuttavan myönteisesti maahanmuuttajan kotoutumiseen. (Schubert 2013, 64–65.)

Tämän käytäntötutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä on Agerin ja Strangin (2004, 3–4) kotoutumista koskeva malli, jossa kotoutuminen eritellään neljään ulottuvuuteen:

Yleiset kotoutumisen keinot ja tunnusmerkit: työ, asuminen, koulutus, terveydentila.

- Sosiaalinen verkosto: läheiset ihmissuhteet, suhteet erilaisten ryhmien välillä mukaan lukien osallisuus etniseen, uskonnolliseen, kansalliseen ryhmään sekä sosiaaliset kontaktit yhteiskunnan eri tahoihin.
- Kotoutumisen fasilitaattorit: kielellinen ja kulttuurillinen ymmärrys sekä turvallisuuden ja pysyvyyden tunne.
- Kotoutumisen perusta - merkityksellisyys: odotukset ja vaatimukset, jotka muodostavat syyn kotoutumiselle. (Ager & Strang 2004, 3–4.)

Kuvio 1. Ager ja Strang (2004)

Agerin ja Strangin (2008, 172) mukaan yleiset kotoutumisen keinot asumisesta koulutukseen ja terveyteen ovat oleellisia seikkoja uuteen yhteiskuntaan sopeutumisessa. Erityisesti koulutus on merkittävä tapa tukea toimivaa kotoutumista, sillä koulunkäynti mahdollistaa aktiivisen osallisuuden uuteen yhteiskuntaan tarjoten muun muassa oppimisen taitoja sekä mahdollisesti myös pätevyyden työelämään sijoittumiseksi. Erityisesti pakolaistaustaisille alaikäisille koulu on tärkeä verkosto, sillä koulussa lapset ja nuoret pystyvät luomaan ystävyys-suhteita ja oppivat kieltä, mikä tukee kotoutumista yleisesti. Toimiva ja tarpeellinen asumismuoto puolestaan edistää fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia sekä lisää turvallisuuden tunnetta. (Ager & Strang 2008, 172.)

Sosiaaliset suhteet ovat tärkeä osa kotoutumista, sillä sosiaalinen verkosto luo kotoutuvalle pakolaiselle tai turvapaikanhakijalle kuuluvuuden tunnetta ja sopeutumisen kokemusta. Yhtä tärkeäksi tekijäksi kotoutumisen prosessissa nousee yhteenkuuluvuus niin oman etnisen ryhmän kuin valtaväestönkin kanssa. Kontaktit oman etnisen ryhmänsä kanssa uudessa kulttuuriympäristössä on nähty vähentävän turvapaikanhakijan riskiä sairastua masennukseen. Lisäksi tärkeäksi tekijäksi kotoutumisen tunteen kehittymiselle on koettu lähiympäristön ja naapuruston ystävällinen asennoituminen turvapaikanhakijaan tämän päivittäisessä elämässä. Vähäistenkin ystävällisten eleiden on todettu luovan yhteisöllisyyden ja turvallisuuden tunnetta. Kaikenlaiset jaetut osallistavat aktiviteetit liikunnasta uskonnolliseen tai yhteisölliseen toimintaan ovat osoitus toimivasta kotoutumisesta. (Ager & Strang 2008, 177–180.)

Kielellinen ja kulttuurillinen ymmärrys sekä turvallisuuden ja pysyvyyden tunne ovat merkittävässä asemassa kotoutumisprosessissa. Kielen oppiminen tukee kulttuurillista ymmärrystä siten, että maahanmuuttaja oppii ymmärtämään uuden kulttuurin tapoja, yhteiskunnan sekä yhteisöjen toimintaa. Kotoutumisen kannalta on kuitenkin keskeistä, että turvapaikanhakijana tai pakolaisena maahan tullut pystyy kokemaan jatkuvuuden sekä pysyvyyden tunnetta uudessa kotimaassaan. Viimeisenä kotoutumisen luokkana Agerin ja Strangin mallissa käsitellään kotoutumisen perustaa, joka pitää sisällään prosessin, johon yksilön kotoutuminen perustuu eli toisin sanoen tämän yksilölliset odotukset ja vaatimukset uudesta kotimaastaan sekä oikeudet ja oleskelulupaan liittyvät asiat. Tähän vaikuttaa suuresti se, onko maahanmuuttaja tullut uuteen maahan pakonalaisena turvapaikanhakijana vai omaehtoisesti valitessaan muuttamisen uuteen maahan. (Ager & Strang 2004, 4–5.)

2.3 Monikulttuurinen sosiaalityö

Alan Dettlaff (2008, 453) painottaa sosiaalityötä tekevien ammattilaisten kykyä ja tärkeyttä ymmärtää ja arvioida maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kulttuurillisia arvoja ja perinteitä sekä sitä, kuinka kyseiset asiat saattavat vaikuttaa palvelujen vastaanottamiseen ja sosiaalityön osallisuuteen asiakkaan elämässä. Maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden oman kulttuurin vaikutuksen ymmärtäminen on ensiarvoisen tärkeää, sillä kulttuurilliset arvot muokkaavat tapaa, jolla ihmiset näkevät ongelmansa ja hyväksyvät omansa vastuunsa asiassa sekä sen, miten he kykenevät vastaanottamaan tukea. (Dettlaff 2008, 453.)

Sosiaalityössä on lisäksi tarpeellista huomioida, ettei pelkkä kulttuurillisen taustan ymmärtäminen riitä, vaan yhtä tarpeellista on ottaa tämä huomioon käytännön työssä. Kulttuurillisesti pätevät sosiaalityöntekijät kykenevät ymmärtämään asiakkaidensa ainutlaatuisia kulttuurillisia arvoja, uskomuksia sekä kokemuksia ja hyödyntämään näitä yhteistyössä asiakkaiden kanssa. Työskentelytapa vaatii sosiaalityöntekijöiltä ymmärrystä siitä, miten kulttuuri vaikuttaa käyttäytymiseen, asiakkaan omaan arvioon tilanteestaan sekä kykyyn vastaanottaa sosiaalityöntekijän tarjoamaa apua. (Dettlaff 2008, 458–459.)

Alaikäiset yksitulleet turvapaikanhakijat ja pakolaiset ovat erityisryhmä, joka on joutunut kohtaamaan raskaan, turvattoman pakomatkan ilman omia vanhempia, kokien lyhyt- ja pitkäaikaista turvattomuutta sekä rakkauden ja huolenpidon puutetta. Näin ollen työntekijälle tärkeitä asioita erityisesti kyseisen asiakasryhmän kanssa ovat empaattisuus, kunnioitus, hyväksyvä asenne, avoimuus uusille asioille, muuntautumiskyky sekä kiinnostus muita kulttuureita kohtaan. (Schubert 2013, 75.) Sotaa ja konflikteja kokeneille nuorille tärkeä tukimuoto kotoutumisen edistämässä on luottamuksellinen suhde työntekijän kanssa. Toisekseen psykososiaalisen tuen merkitykselle ei ole annettu riittävästi huomiota sosiaalityössä alaikäisten yksintulleiden turvapaikanhakijoiden kanssa, vaikka juuri psykososiaalinen tuki auttaa nuoria jäsentämään kokemuksiaan ja tunteitaan. (Kohli 2005, 3–4.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Espoon jälkihuollon asiakasmäärät ovat kasvaneet suuresti, kun yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrä Suomessa kasvoi vuonna 2015. Asiakasmäärien kasvu on näin ollen luonut myös tarpeen palveluiden kehittämisen tarkastelulle. Tästä johtuen, käytäntötutkimukseni tutkimustehtäväksi määräytyi selvittää Espoon maahanmuuttajapalveluiden jälkihuollon esittämän pyynnön mukaisesti, miten nuoret ovat kokeneet hyötyneensä saamastaan kotoutumisen ja itsenäistymisen tuesta.

Tutkimuskysymys:

Miten jälkihuoltopalvelu on vastannut yksintulleiden nuorten tuen tarpeisiin nuorten omien kokemusten mukaan?

Tämän käytäntötutkimuksen tavoitteena oli näin ollen jälkihuoltonuorten palveluiden tutkiminen ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen Espoossa tuottamalla tietoa nuorten omista kokemuksista saamastaan palvelusta. Tarkastelen erityisesti, mitä tukea nuoret ovat saaneet kotoutumiseensa ja mitä he kokevat tarvitsevansa? Ager ja Strang (2004) määrittelevät kotoutumiseen vaikuttavia tekijöitä, joiden perusteella kotoutumista voidaan tarkastella eri elämänalueita koskettavana prosessina. Käytän Agerin ja Stargin kotoutumisen mallia tämän käytäntötutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä muodostaen haastattelurungon mallin luokkiin perustuen. Lisäksi tutkimukseni tulosten teemoittelu pohjaa kyseisen mallin luokkiin.

3.2 Lähestymistapana käytäntötutkimus

Sosiaalityön käytäntötutkimuksen lähtökohdat juontavat juurensa asiakkaiden ja asiantuntijoiden toiminnasta peräisin olevista huolenaiheista tai tiedon tarpeista. Käytäntötutkimuksen käsite kiinnittää huomion juuri sosiaalityön arjen hyvinvoinnin ja auttamisen ajankohtaisiin kysymyksiin, jossa toimijoina ovat kokemusasiantuntijat, sosiaalialan ammattilaiset, tutkimuksen asiantuntijat ja käytäntötutkimuksen jaksoa suorittavat opiskelijat. (Satka, Julkunen, Kääriäinen, Poikela, Yliruka & Muurinen 2016, 8–10.)

Käytäntötutkimukseni lähtökohtana oli Espoon maahanmuuttajapalveluiden jälkihuollon toive saada tietoa asiakaskunnaltaan heidän palvelunsa toimivuudesta ja tuen tarpeista nuoren kokemuksen pohjalta. Näin ollen tutkimus on toteutettu yhteistyössä maahanmuuttajapalveluiden ja heidän asiakkaidensa kanssa. Itse tutkimusaineisto on kerätty haastattelemalla kahta jälkihuollon piirissä ollutta nuorta, jotta heidän näkemyksensä kokemusasiantuntijoina tulisivat näkyviksi.

Tavallisesti käytäntötutkimuksessa käytännöistä peräisin oleva tieto viedään takaisin siihen toimintaympäristöön, josta tutkimuksen aineisto, osallistujat ja tutkimustehtävä ovat peräisin. (Satka, Julkunen, Kääriäinen, Poikela, Yliruka & Muurinen 2016, 11.) Tämä käytäntötutkimus esiteltiin Helsingin yliopiston käytäntötutkimuksen seminaarissa. Lisäksi tutkimuksen tulokset palautetaan käytäntöön eli esitellään käytäntötutkimuksen toimintaympäristössä Espoon maahanmuuttajapalveluiden jälkihuollon tiimipalaverissa ja Espoon tutkivan sosiaalityön verkostossa toukokuussa 2018.

3.3 Yksilöhaastattelu

Tämä käytäntötutkimus on menetelmältään laadullinen tutkimus. Tutkimukseni aineistonkeruun toteutin haastattelemalla kahta yksin alaikäisenä turvapaikanhakijana Suomeen tullutta, oleskeluluvan saanutta täysi-ikäistä nuorta, jotka ovat olleet asiakkaina Espoon maahanmuuttajapalveluiden jälkihuollossa.

Jälkihuollon sosiaaliohjaaja postitti jälkihuollossa oleille ja oleville nuorille kirjoittamani saatekirjeen sekä suostumuslomakkeen (kts. liite 1 & 2). Tarkoitukseni oli toteuttaa yksi ryhmähaastattelu 3 – 5 nuorelle mutta haastatteluun ei saapunut yhtään nuorta. Sen seurauksena jälkihuollon sosiaaliohjaaja otti yhteyttä asiakkaisiin, joiden yhteystiedot jälkihuollolla olivat ja kertoi heille tutkimuksestani kehottaen nuoria olemaan yhteydessä minuun halutessaan osallistua haastatteluun. Tämän jälkeen useampi nuori oli minuun yhteydessä puhelimitse ja sain sovittua kaksi yksilöhaastattelua kahden ensimmäiseksi minuun yhteydessä olleen nuoren kanssa.

Haastatteluun osallistuneet nuoret olivat olleet jälkihuollon asiakkaina hieman yli kaksi vuotta ja he olivat siirtyneet pois jälkihuollosta aikuissosiaalityön piiriin. Nuoret olivat

sukupuoleltaan miehiä. Toteutin haastattelut yksilöhaastatteluina Espoossa, Sellon kirjaston ryhmätyötiloissa joulukuussa 2017. Kävin nuorten kanssa läpi ennen haastattelun aloittamista tutkimukseni tarkoitusta ja salassapitovelvollisuuttani. Haastattelut käytiin suomen kielellä ja nauhoitin haastattelut haastateltavien suostumuksella. Haastattelujen tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua.

Teemahaastattelu rakentuu tiettyihin etukäteen mietittyihin aihealueisiin, jotka perustuvat aiheesta jo tiedettyyn eli tutkimuksen viitekehukseen. Haastattelulla pyritään vuorovaikutuksellisessa suhteessa saamaan merkityksellistä tietoa tutkimustehtävän mukaisesti tutkittavasta aihealueesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Tutkimukseni haastattelurunko rakentui Agerin ja Strangin integraatiomalliin (ks. luku 2.2 ja liite 3) ja sisälsi teemojen mukaisia pääkysymyksiä, jotka ohjasivat haastattelua.

Tavoitteenani oli saada tietoa jälkihuoltopalvelun piirissä olleiden nuorten kokemuksista koskien heidän saamaansa tukea sekä heidän arviotaan siitä, mitä tukea he olisivat kokeneet tarvitseensa enemmän. Tarkoituksena oli saada selville nuorten omia kokemuksia saamastaan tuesta. Haastattelut etenivät haastattelurungon pääkysymysten mukaan eikä minun ollut tarpeen esittää tarkentavia kysymyksiä, sillä nuoret kertoivat avoimesti ja puheliaasti näkemyksiään saamastaan tuesta. Nuorten oli myös mahdollisuus tuoda esiin tuen tarpeita, jotka eivät liittyneet Agerin ja Strangin (2004) malliin. Kummankin nuoren suomen kieli oli sujuvaa ja heidän kanssaan oli helppo keskustella. Toinen nuorista toi itse esiin vastaavansa usein epäsuorasti kysytyihin asioihin ennen kuin hän pääsee itse asiaan, mikä johtuu hänen omasta kerrontatavastaan eikä kielen ymmärtämisen vaikeudesta. Toinen haastattelu oli kestoltaan 70 minuuttia ja toinen 45 minuuttia. Haastattelun jälkeen litteroin aineiston eli kirjoitin aineiston auki kirjalliseen muotoon. Tekstiä syntyi yhteensä 20 sivua.

3.4 Aineiston analyysi

Analysoin tutkimusaineiston käyttäen välineenä laadullista teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, minkä tarkoituksena on saada tiivis ja yleinen kuvaus tutkittavasta aiheesta. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia. Aineiston analyysillä pyritään saamaan selkeyttä aineistoon, jotta siitä pystytään muodostamaan luotettavia johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103–104, 108.) Valitsin käytäntötutkimukseni menetelmäksi

teoriaohjaavan sisällönanalyysin, sillä Agerin ja Strangin teoreettinen viitekehys kotoutumisesta toimi tutkimukseni lähtökohtana.

Sisällönanalyysi menetelmänä alkaa huolellisella tutustumisella kerättyyn aineistoon, mikä usein alkaa jo aineiston litterointivaiheessa. Tämän jälkeen aineistoa pyritään luokittelemaan etsimällä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109–110.) Litteroinnin jälkeen luin aineiston läpi ja muodostin siitä nousseiden teemojen mukaisia luokkia eli koodasin aineiston teoriaan pohjaaviin luokkiin vuorovaikutuksessa aineiston kanssa. Muodostin aineistostani viisi eri teemaa: 1. Psykosiaalinen tuki ja asiakassuhde 2. Asuminen, terveys, opiskelu ja työ 3. Toimeentulo ja viranomaisasiointi 4. Sosiaaliset suhteet. Nämä teemat esittelen luvussa 4.

3.5 Tutkimuseettiset kysymykset

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeen (2012, 6) mukaisesti tieteellinen tutkimus tulee suorittaa hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti, jotta tieteellinen tutkimus voidaan katsoa eettisesti luotettavaksi ja hyväksyttäväksi.

Ihmistieteissä eettiset kysymykset nousevat esiin tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Erityisesti haastattelutilanteissa ollaan suorassa kontaktissa tutkittavien kanssa, mikä lisää eettisiä kysymyksiä. Kun kyseessä on haastattelu, merkittävimmit eettisiksi tutkimusperiaatteiksi voidaan lukea riittävään informointiin perustuva suostumus, seuraukset, luottamuksellisuus ja yksityisyys. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 19–20.) Tutkimuksessani haastateltavat olivat olleet jälkihuollon sosiaalityön asiakkaita, jotka ovat haavoittuvassa asemassa taustansa ja nykytilanteensakin vuoksi. Täten nuorten anonymiteetti on tärkeä suojata, mistä johtuen tutkimus on kirjoitettu sellaiseen muotoon, ettei nuorten henkilöllisyyttä pystytä tunnistamaan. Olen käynyt haastateltavien kanssa läpi ennen haastattelua haastattelun tarkoituksen ja oman salassapitovelvollisuuteni. Lisäksi toin esiin hävittäväni nauhoitukset litteroinnin jälkeen. Kerroin nuorille, että jos heille nousee haastattelun johdosta kysymyksiä tai tarvetta keskustella, he voivat olla yhteydessä minuun.

Eettisen tutkimuksen periaatteiden totuttamiseksi pyrin lisäksi informoimaan haastatteluun osallistuvia nuoria riittävästi tutkimuksen tarkoituksesta, syistä sekä

seurauksista, jotta he pystyivät antamaan suostumuksensa tutkimukseen osallistumisesta saamansa tiedon perusteella (Hirsjärvi & Hurme 2010, 20). Toteutin tämän siten, että kerroin heille haastattelun tarkoituksen olevan jälkihuoltopalvelun työn kehittäminen ja sen, että käytäntötutkimus saatetaan mahdollisesti julkaista esimerkiksi internetissä. Jälkihuollosta postitettiin nuorille tekemäni infokirje haastattelusta, jotta he saivat tarvittavat tiedot tutkimuksesta (liite 1). Infokirjeessä oli yhteystietoni, jotta nuoret voivat olla minuun yhteydessä (liite 2). Litteroituani haastattelut, poistin äänitteet ja hävitin litteroidusta tekstistä tunnistetiedot.

4 TULOKSET

4.1 Psykososiaalinen tuki ja asiakassuhde

”Ei mulla on sellanen sääntö, ettei saa ottaa toisilta mitää tukee (puhe jälkihuollosta). Kyllä mä oon tullu yksi ja mä oon pärjänny ihan yksinki.”

Haastattelemiä maahanmuuttajapalveluiden jälkihuollossa olleet nuoret kertoivat olevansa Suomessa sanan mukaisesti yksin, ilman läheisiä tai sukulaisia. Kumpikin nuorista oli ollut jälkihuollon palveluiden piirissä kaksi ja puoli vuotta. Nuoret kokivat kumpikin olleensa tyytyväisiä jälkihuollon tukeen ja toivoneensa voivansa olla jälkihuollon piirissä määritellyn ajan, 21. ikävuoteen saakka. Haastatteluissa nousi esiin tapaamisten ja tuen säännöllisyyden sekä työntekijän kanssa tapahtuneen yhteydenpidon intensiivisyyden olleen tärkeä asia nuorille.

”Mut kyl mä ehkä olisin halunnut vielä niinku ihan sen 21 vuoden asti minkä sitten saa sen jälkihuollon, niin oisin ehkä siihen mennessä halunnu olla. Kun välillä pääsee just niinku juttelee ja purkaa vähän omia tunteita ja kertoo vähän tilanteesta. Niinku varsinkin näille nuorille, jotka asuu yksin ja niil ei oo ketää läheisiä, niin on just hyvä et jälkihuolto on, koska ne on ainoostaan, jotka mun mielestä pitää yhteyttä ja ne pitää huolta niistä nuorista ja välillä soittaa ja kysyy kuulumisia, se on iso juttu.”

”Se on niinku enemmän tuki ku muut, mul on aikuisia kavereita eli enemmän ku 21 ja niillä ei oo ollut sellanen samanlainen tuki ku mulle. Et aina mun kysymyksiin vastataan ku mä soitan, niinku tiäks mun ohjaajalle tai mun sosiaalityöntekijälle, heti vastataan tai varataan aika. Meil oli tapaamisia säännöllisesti, joka kuukausi kaks kertaa tai jotain yks kerta, en mä muista. Ja jos tulee erikseen ongelma niin heti mä pystyn soittaa ja hoitaa tän homman yhdessä.”

Nuoren ja työntekijän välisen vuorovaikutuksen tärkeys nousi esiin kummassakin haastattelussa. Nuoret toivat esiin haluaan vastaanottaa tukea, jos vuorovaikutussuhde työntekijän ja nuoren välillä on toimivaa. Tässä tärkeänä elementtinä näyttäytyi työntekijän kyky olla läsnä ja kuunnella nuorta. Haasteeksi tuen intensiivisyydelle näyttäytyivät toisen nuoren kuvaamana työntekijöiden asiakasmäärät.

”Mut kyl ihan ok, et kiva olis sitä jälkihuoltoa. Se vaa riippuu aina sosiaalityöntekijästä, tilanteesta ja siitä nuoresta ja miten ne toimii yhdessä, sekin on tärkeä juttu. Et molemmat toimii hyvin keskenään nii kyl ne varmaa haluis jatkaa.”

”Mä sen niinku kyllä ymmärrän, et kaikilla sosiaalityöntekijöillä ei oo niinku ainoos yksi nuori, että kenen asioita pitäis hoitaa, vaan siinä on varmaa monta. En tiää monta, mut varmaan liikaa tai paljon. Niin kuitenkin se toisaalta on ymmärrettävää et hänellä on paljon asioita mitkä pitäis hoitaa, monen henkilön asioita pitää hoitaa ja aina ajoissa ja silleen niinku siihen aikaan just. Ja toisaalta se nuorikin odottaa semmosta, vähän enemmän läheisyyttä, tai sitä hyvää tukea, et se nuori ei tuntis sitä yksinäisyyttä täällä Suomessa.”

Työntekijän läsnäolo ja psykososiaalisen tuen merkitys nousi esiin kummankin nuoren haastattelussa. Toinen nuori kuvasi kokevansa, että olisi toivonut omalta sosiaalityöntekijältään enemmän psykososiaalista tukea, ”keskustelua henkisesti”, mukaan lukien keskustelun omasta olostaan ja yksinäisyydestä sekä yhteisen pohdinnan nuoren omasta tulevaisuuden polusta. Nuori toi esiin haastatteluissa myös työntekijän kannustuksen olevan tärkeää.

”Ehkä mun mielestä hyvä sosiaalityöntekijä olis se, et sit niinku joka olis hyvä aina pitää yhteyttä sen nuoren kanssa, yrittäis yhdessä niinku toteuttaa nuoren, no ei nyt kaikki, mut ehkä välillä jotain mitä nuorella on toiveita tai haaveita nii niitä toteuttais, tai sit niinku jos siihen ei pysty nii pystyis ehkä tukea ja auttaa, kertois omista kokemuksista hänelle, et se niinku sit pääsis eteenpäin elämässä.”

”Niinku henkisesti ehkä, vois in sanoa. Niitä ehkä olisin enemmän kaivannu. Tulevaisuus niinku kouluun liittyen ja oma tulevaisuus nii et niinku mitä tekisin, esimerkiksi nii koulu liittyvät, mikä ammatti olis hyvä tulevaisuudessa tai mikä olis helppo reitti minkä sosiaalityöntekijä voi neuvoa. Sillä välin molemmat varmaa kerkii tutustua ja kyllä se sosiaalityöntekijä tunnistaa hänet et minkälainen kyse on vastaavasta henkilöstä nii voisi vaikka hänen kanssa katsoa et mikä olis hänelle se helppo reitti, et antais sitä tukea siihen, ettei menis väärä reitti vaan helppo reitti, koska just sen takia sillä nuorella ei oo ketää täällä Suomessa nii se ehkä tarvii sellaisen tukea.”

Haastatteluissa tärkeimpänä tuen muotona nousi esiin juuri aikuisen tuki, jota erityisesti toinen haastateltavista olisi toivonut saavansa enemmän jälkihuollon työntekijöiltä. Tämä

osoitti selkeästi sen, että yksin Suomeen tullut nuori on läsnäolon ja tuen tarpeessa nuoren ikänsä ja yksinolonsa vuoksi, vaikka hän olisikin ikänsä puolesta täysi-ikäinen. Toinen nuorista kuvasi, kuinka kaikista tärkein apu on kuitenkin keskustelu ihmisen kanssa, jolle on hyvä ja helppo puhua, ammattikunnasta huolimatta.

”Kyl aina välil ku meni juttelee sosiaalityöntekijän kanssa nii ku tuntuu et ei oo ketää nii sit meet jonku kanssa juttelee nii kyl se vaa helpottaa, sisältä varsinkin.”

”Mut mulla itsellä on aiempi kokemus terapian kanssa, nii ei siitä ollu semmonen apua mitä mä ite taas kaipasin. Se on vaa se hetkellinen tuntuu siltä et haluat avautuu ja purkaa sitä mitä on sisällä. Ei sillä oo väliä onko se sitten sosiaalityöntekijä, opettaja tai sitte joku terapian ammattilainen ihminen. Kuhan on vaa joku hyvä ihminen joka pystys kuuntelee sua. Tää on varmaa normaali juttu, kaikille tulee varmaa joskus et halua purkaa.”

4.2 Asuminen, terveys, opiskelu ja työ

Asuminen, terveys, opiskelu ja työ luovat pohjan kotoutumiselle. Molemmat haastateltavista nuorista opiskelivat haastatteluhetkellä toiseen asteen koulutuksessa ja he asuivat omissa vuokra-asunnoissaan. Kumpikin nuorista toi esiin, etteivät he olleet tarvinneet apua jälkihuollosta asumisasioiden eivätkä niinkään kouluasioissaan. Toinen nuorista kertoi kuitenkin jälkihuollon työntekijän pitäneen yhteyttä hänen opettajaansa opintovaihtoehtoja pohtiessa. Toinen nuori oli puolestaan saanut apua tukiperheeltään opintojensa suunnittelemisessa ja koulupaikan löytymisessä.

”..mut ehkä kun se nuori on just tullut Suomeen, ei ehkä tiedä kaikkee Suomesta, ei tiedä suomalaisest kulttuurista, ei tiedä mikä paikka on hyvä, mikä koulu on hyvä, mikä ammatti on hyvä. Niissä asioita niinku yhdessä yrittäis. Yrittäis et mikä olis hänelle paras.”

Toinen nuorista toi yllämainituin tavoin esiin kuinka tärkeää on pohtia yhdessä työntekijän kanssa omaa opintopolkua, sillä nuorella ei itsellään ole ymmärrystä tai tietoa suomalaisesta koulutusjärjestelmästä tai vaihtoehtoista. Toisella nuorella oli puolestaan itsellään ollut kotimaassaan vankka koulutus pohja, minkä vuoksi hänellä oli selkeä suunta opinnoissaan eikä hän kokenut näin ollen tarvitsevänsä opintojen suunnittelemisessa apua. Asumisasioiden nuoret eivät kokeneet tarvitsevänsä apua, mutta toinen nuorista kertoi käyneensä jälkihuollon asumisinfossa sekä jälkihuollon työntekijöiden tarjonnan apua asumiseen.

”Mä oon itse löytänyt ne asunnot, mut kyl ne aina tarjoo apua. Mut ne näytti meille, meillä oli semmonen ryhmä miten vuokrataan asunto ja mistä ja jos haluut uusia asuntoja. Jos sä kysyt niiltä niiku sosiaalityöntekijältä tai joltain nii kyl ne tarjoaa apua asumiseen liittyviin asioihin.”

Työn löytyminen ja työnteko oli kummallekin haastatellulle nuorelle tärkeä asia. Kumpikin nuorista kertoi olleensa töissä. Toinen nuorista koki, että tärkein jälkihuollosta saatu apu olikin ollut juuri työpaikan löytyminen. Toinen nuorista puolestaan kertoi haastattelussa, että oli saanut apua työn löytymisen jälkeen viranomaisasiointiin, jota hän ei olisi osannut ilman työntekijöitä.

”Joskus ne kun mä pääsin töihin, ku mä en oo suomalainen nii en mä tiä mitä pitäis tehdä ku pääsee töihi eli sä joudut tekee monta erilaisia juttuja, ilmoittaa Kelalle, ilmoittaa te-toimistolle, viedä kopiot työsopimuksesta, siis semmosia.”

Haastatellut nuoret olivat perusterveitä eivätkä he olleet tarvinneet erityistä tukea terveydellisissä asioissa. Toinen nuorista kertoi saaneensa terveyteen liittyvissä asioissa apua kouluterveydenhoitajalta. Toinen nuorista puolestaan kuvasi jälkihuollon työntekijän konkreettisesti näyttäneen ja harjoitelleen hänen kanssaan, miten toimia terveysasemalla, minkä jälkeen hänen oli helpompi hoitaa omia asioitaan itsenäisesti.

”Tiesin, ku se sosiaalihojaaja se tuli mun kanssani näyttämään missä se terveyskeskus ja miten niinku varataan aika ja mitä kun on hätätilanne, et painetaan nappia jos on niinku päivystys tai info, jos on semmonen kysymys. Ne näyttää eka porras ja sitte kiipeet itse.”

Toinen haastatelluista nuorista kuvasi kärsineensä masennusoireista erityisesti talvisin. Nuori ei muistanut, että häntä olisi ohjattu palveluiden piiriin psyykkisen hyvinvointinsa edistämiseksi.

”Ei mun mielestä, ei oo ohjattu mihinkään ammattilaiselle ihmiselle puhumaan, mutta koulun kauttakkin välillä jollekin opettajalle puhuin tästä asiasta nii ne suositteli et menen välillä koulupsykologin kanssa juttelee nii hänen kautta sain niitä paikkoja mihin kannattas mennä juttelee.”

4.3 Toimeentulo ja viranomaisasiointi

Jälkihuoltonuorten haastatteluiden perusteella keskeisin tarjottu jälkihuollon tuki oli toimeentuloon ja viranomaisasiointiin liittyvä apu. Nuoret kertoivat saaneensa aina apua

nopeasti ja työntekijät neuvoivat selkeästi mitä pitää tehdä esimerkiksi työpaikan löytyessä, sosiaalietuuksien hakemisessa, veroasioissa ja lisäksi nuoret kokivat saaneensa yleisesti ohjeistusta raha-asioissa. Kumpikin nuorista kuvasi haastatteluissaan tullessa aina autetuksi raha- ja Kela-asioissa.

”Paperihommissa ja Kela-asioissa nii kyl niihin sain aina apua ja sitten tuli soitto ja niitä piti hoitaa ajoissa. Niihin sain aina tukea.”

”Ja kesällä mä olin töissä enkä mä ymmärtäny verot ja miten hoidetaan tää homma eli pitäs viedä työsopimus työkkärii, te-toimistolle. Semmosii vaa asioita, kyllä tää jälkihullostta ohjaaja antoi ohjeita, mut aikuisille ei anneta ohjeita. Eli ku sä meet töihin mitä sun pitää tehdä.”

Lisäksi toinen haastatelluista nuorista muisteli tärkeänä apuna olleen sosiaalityöntekijän kirjoittaman lausunnon Kelaan, jotta hän sai perustoimeentulotukea lukio-opintoihinsa.

4.4 Sosiaaliset suhteet

Sosiaaliset suhteet tai niiden puute näyttäytyivät jälkihuoltonuorten haastatteluissa merkittävimpana kotoutumiseen ja nuoren yleiseen hyvinvointiin vaikuttavana tekijänä. Toinen haastateltavista nuorista oli itsenäisesti löytänyt tukiperheen, jonka merkitys korostui puhuttaessa asumisesta vapaa-ajan viettoon sekä suomalaiseen kulttuuriin sopeutumisessa. Toinen nuori puolestaan toi vahvasti esiin tuen tarpeen yksinäisyyden poistamiseksi ja verkostojen puuttumisessa. Kumpikin nuori koki kuitenkin sopeutuneensa Suomeen hyvin ja oppineensa suomen kieltä, mikä helpotti yleisesti sopeutumista uuteen kulttuuriin. Tärkeää on kuitenkin huomioida, että yksintulleet, haastattelussa olleet nuoret ovat tulleet Suomeen pakonalaisina, eivätkä omasta tahdostaan. Nuorten haastatteluissa näkyi vahvana kummankin nuoren motivaatio sopeutua Suomeen, mutta omaa perhettä tai läheisverkostoa ei ammattilaisten ole mahdollista korvata.

”Oikeasti mulla ei ollu niinku toiveita (Suomeen tullessa), mä halusin mielummin palata kotimaahan. Oikeasti. Jos nyt kysytään, että haluutsä jäädä Suomeen vai palata. Mä haluaisin mielummin mennä takaisin.”

”Mut se yks juttu mikä aina harmittaa, emmä usko et olisin ainoo mut, se et se yksinäisyys ja se, että olis se kaikista ison mihin kaikki tarvitsis tukea ja vertaistukee.”

”mut sanotaa rehellisesti, että mulla on ollu suomalainen tukiperhe. Joskus me tekee ruoka yhdessä, matkustettiin, mentii kauppaan yhdessä. Se on niinku mun äiti, mun tukiäiti. Jos sanotaan rehellisesti jos mä oon yksin ja mulla ei oo se tukiperhe, kyllä mä pärjään, mut ei niin hyvin.”

Kumpikaan nuorista ei kokenut saaneensa tukea sosiaalisten suhteiden luomiseen jälkihuollosta. Toinen nuorista koki, ettei olisi tarvinnut apua verkostoitumisessa, ystävien löytämisessä tai oman etnisen ryhmänsä kanssa yhteydenpidossa, sillä nuorella oli tukiperhe, jonka kautta hän koki luoneensa vankkaa sosiaalista verkostoa. Lisäksi kyseinen nuori oli verkostoitunut hyvin oman etnisen ryhmänsä kanssa, sillä heillä oli yhteinen ryhmä whatsapp:ssä, jonka kautta kaikki samaan etniseen väestöryhmään kuuluvat jakavat tietoa yleisistä tapahtumista, merkittävistä henkilökohtaisista elämäntapahtumista ja ylläpitävät yhteyttä keskenään. Kyseinen nuori pohti, että jälkihuollon ryhmätoiminnassa olisi voinut saada ystäviä ja pystynyt verkostoitumaan, jos hän olisi ollut sellaisen tuen tarpeessa.

”No tukiperheeltä mä sain, oppi itsenäisyyspäivän ja joulunvietto traditioita, kävi Lapissa, luistellut ja lasketellu.”

Toinen nuori puolestaan koki, että hän olisi tarvinnut vertaistukea yksinäisyyteen, mahdollisesti tukiperhettä sekä tukea verkostoitumisessa oman etnisen ryhmänsä kanssa.

”Ei, mulla ei oo ketää. Emmä sillee sit muista mut kyllä mulla oli täällä paljon kavereita mut ei ne niinku paljon sillee kerinny näkee tai et keksis jotain tekemistä, mutta ei mitää tukihenkilöitä ole siellä mietitty. Sillon kun mä olin alaikänen niin mun edustaja haki mulle kummiperhe. Olisin kyllä halunnu mut sit se vaan jotenkin jäi. Kyl ehkä olisin sillee kaivannu ja olisin halunnu enemmän olla yhdessä.”

”Ja musta se tuntuu et ehkä ne jotka ovat perheitä tai perheen kanssa ne osallistuu ja tietää niistä tapahtumista tai järjestöstä enemmän ja ne osallistuu sitte ihan oman perheen kanssa mut nää nuoret jotka asuu ihan yksin nii ne ei saa tietää mistää ja sitte niiden on vaikee siihen osallistuu jos ei oo perheen kanssa ja siihen liittyy sitte montakin syytä.”

”Ehkä sosiaalityöntekijä vois mun omasta mielestä auttais siihen että niinkun jos juttelis tai puhuis niitten järjestön kanssa kuka on pitäny niitä tapahtumia, niiden kanssa jos juttelis, että jos olis mahdollista et heidänkin nuoret osallistuu niihin tapahtumiin, jotta heistäkin ei tuntuis sitä yksinäisyyttä täällä Suomessa, että sais tutustua muiden kans ja pitää sitä omaa kulttuuria sitte.”

Haastateltujen nuorten tilanteissa eroavana tekijänä näyttäytyivät toisen nuoren hyvinvointiin positiivisesti vaikuttaneen sosiaaliset suhteet uudessa kotimaassa, kun taas toinen nuori toi esiin vaikeimpana asiana yksinäisyyden tunteen. Lisäksi tarve olla osa omaa kulttuuria ja toisaalta löytää suomalaista verkostoa näyttäytyi haastatteluissa oleellisena sopeutumiseen ja hyvinvointiin vaikuttavana tekijänä.

”Ja musta tuntuu et oikeasti jos joku 17-vuotias tai 18-vuotias tulee yksin Suomeen, pitäis olla joku tukiperhe, pakko, oikeasti. Koska mä tiedän niinku erilaisia ihmisiä, ne aina hengaillee Steississä ja alkaa käyttämään huumeita, koska ku sä oot 18 ja sitten annetaan sulle täysi vapaus. Ja mejän kotimaassa ei ollu niin paljon semmosia asioita mitä Suomessa on, että niinku sä oot ilman perhe ja sulla on täysi vapaus ja joka kuukaus laitetaan sun tilille rahaa, siinä on niin paljon riskiä... pitäis olla pikkusen tiukempi systeemi. Pitäis olla enemmän tukiperhe tai joku huoltaja, joka kysyy missä sä oot. Vaikka ku sä oot 18, 19 tai 20, silti.”

Toinen haastatelluista nuorista, jolla oli oman kokemuksensa mukaan toimiva tukiperhesuhde, koki, että yksintulleille nuorille olisi tärkeä hankkia oma tukiperhe, sillä työntekijät eivät voi paikata läheisten ihmissuhteiden puuttumista tai opettaa arkisia kulttuurillisia asioita, jotka ovat tärkeitä uuteen kotimaahan sopeutumisessa. Toinen nuori puolestaan korosti oman etnisen ryhmän kanssa vietetyn ajan merkitystä hyvinvointiin positiivisesti vaikuttavana asiana.

”..kun saa olla ihmisten (oman etnisen ryhmän) kanssa, jutella ja nauraa, puhuu erilaisista asioista. Niinku se et päästä siihen porukkaan mukaan ja se hetkeksi unohtaa kaikkea, hyvät ja huonot, mitä aina sua masentaa ja mietityttää, sä unohdat niitä hetkeks ja meet siihen nii se vaa piristää sua ja auttaa sun oloa. Ja sit mejän ruoka.”

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän käytäntötutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, miten maahanmuuttajapalveluiden jälkihuolto on vastannut tuen tarpeisiin heidän omien kokemustensa mukaan. Haastateltujen kokemusasiantuntijoiden omat näkemykset ja kokemukset jälkihuollon tuesta tulivat hyvin näkyviin tutkimuksen lopputuloksissa. Tästä huolimatta, on myös huomioitava se, että tutkimukseen valittu teoria on saattanut vaikuttaa tutkimustulosten muotoutumiseen. Tutkijana koin kuitenkin haastattelutilanteen olleen avoin ja nuoret toivat esiin näkemyksiään esiin vilpittömästi

nostaen esiin muun muassa psykososiaalisen tuen merkityksen, josta en nostanut esiin kysymyksenasettelussa.

Tutkimustulosten mukaan nuorten kokemukset maahanmuuttajapalveluiden jälkihuollon tuesta olivat pääsääntöisesti positiivisia. Nuoret kokivat saaneensa hyvää tukea jälkihuollosta erityisesti käytännön asioissa kuten sosiaalietuuksien hakemisessa, raha-asioissa ja terveyspalveluiden käytössä. Nuoret kertoivat tapaamisia olleen säännöllisesti ja saaneensa apua nopeasti sitä pyytäessään. Kumpikin nuorista oli halunnut vastaanottaa tukea 21. ikävuoteen saakka.

Käytäntötutkimuksessani tulivat näkyväksi erityisesti yksintulleiden nuorten erityispiirteet, jotka liittyvät juuri yksinoloon ja psykososiaalisen tuen tarpeeseen. Tästä johtuen, tutkimustuloksissa korostui varsinkin sosiaalisten suhteiden merkitys. Toinen nuorista nosti haastattelussaan toistuvasti esiin itse hankkimansa tukiperheen ja sen, kuinka se on ollut hänelle merkityksellisin asia Suomessa, Suomeen kotoutumisessa ja itsenäistymisessä. Toinen nuori toi puolestaan esiin yksinäisyyden tunteensa tärkeimpänä tuen tarpeen kohteenaan, johon hän ei kokenut saaneensa apua. Muiden muassa tämä osoitti, etteivät yksin viranomaiskontaktit ole riittävä tuki Suomeen yksintulleelle nuorelle, vaan sosiaalisten suhteiden olemassaolo on tärkeä osa kotoutumista ja yleistä hyvinvointia. Nuorten palveluiden tarve erityisesti sosiaalisten suhteiden muodostamisessa, niin kantaväestön kuin oman etnisen ryhmänsäkin kesken, olisi tärkeitä huomioida jo ennakoivasti nuorten ollessa alaikäisiä ja heidän saapuessaan Suomeen yksin.

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 28§:n mukaan erityisen tuen tarpeessa olevalle alaikäiselle voidaan järjestää vertaisryhmätoimintaa sekä tukihenkilö- tai perhe lapsen terveyden ja kehityksen turvaamiseksi, jonka perusteella alaikäiselle yksintulleelle olisi tärkeää hankkia tukiperhe hänen hyvinvointinsa tueksi. Lisäksi pääkaupunkiseudulla on paljon eri järjestöjä, jotka organisoivat yksilö- ja yhteisötoimintaa, tukihenkilö- ja perhetoimintaa sekä mentorointia nuorille, kuten Diakonissalaitoksen Amigo- hanke, Helsinki Missio, Suomen Punainen Risti, Pelastakaa lapset, Poikien talo tai Espoon järjestöjen yhteisö, joiden kanssa voisi mahdollisesti tiivistää yhteistyötä nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Toinen haastateltavista nuorista pohti jopa sitä, että voisiko jälkihuolto olla yhteydessä vanhainkoteihin tai muulla tavoin aktivoida yksinäisiä

vanhuksia, joilla olisi aikaa olla ”kummi” yksintulleelle nuorelle ja näin tukisuhde voisi edistää molemminpuolista hyvinvointia.

Psykososiaalisen tuen merkitys nousi esiin tärkeänä tekijänä nuoren hyvinvoinnille ja asiakassuhteen toimivuudelle, jonka merkitys on kansainvälisesti tunnustettu tärkeä tuen muoto yksintulleiden nuorten parissa työskenteleville. Kohli (2007, 216) kirjoittaa psykososiaalisen tuen ja luottamussuhteen merkityksestä yksintulleiden nuorten parissa työskenteleville sosiaalityöntekijöille. Kohlin mukaan parhaimmillaan sosiaalityöntekijät tarjoavat nuorille terapeutista tukea olematta kuitenkaan terapeutteja, tarkoittaen sitä, että he tukevat nuorten tunne-elämää kuuntelemalla tai ohjamaalla huonosti voivia asiakkaita mielenterveysalan ammattilaisten tukeen. Näin toimivat työntekijät pystyvät tukemaan nuorta sisäisen ja ulkoisen todellisuuden yhteensovittamisessa sekä menneen ja nykyisyyden jäsentämisessä. (Kohli 2007, 2016-2017.) Kohli (2017, 179) tuo esiin keskeisimpänä asiana työntekijän ammattitaidossa, ettei työntekijä keskittyisi vain toimintaan, vaan olisi läsnä nuorelle, jotta tällä olisi tila ja aika käydä läpi menetyksiään ja kokemuksiaan. Käytäntötutkimuksen tuloksissa nousi esiin jälkihuollon tapaamisten säännöllisyyden ja työntekijän kanssa pidetyn yhteydenpidon olleen merkityksellinen asia nuoren uudessa arjessa ja tärkeinä asioina korostuivat nuoren tarve ja halu puhua omista kokemuksista ja olostsa sellaiselle henkilölle, joka on läsnä ja kuuntelee.

Käytäntötutkimukseni aineisto koostui kahden jälkihuollon asiakkaana olleen nuoren haastatteluista. Näin ollen tutkimustulosten otos on suppea eikä sen pohjalta voi tehdä yleistyksiä tai esittää väitteitä jälkihuollon palveluiden toimivuudesta. Siitä huolimatta, tutkimustulokset tarjoavat pohjan maahanmuuttajapalveluille erityisesti omien palveluidensa tilan pohtimiselle ja kehittämiseksi. Tutkimustulokset viittaavat siihen, että nuoret kokivat saaneensa tukea käytännön asioihin, mutta toivoivat työntekijöiltä enemmän psykososiaalista tukea sekä apua sosiaalisten verkostojen muodostamiselle kotoutumisensa edistämiseksi ja hyvinvointinsa tukemiseksi.

LÄHTEET

Ager, Alistar & Strang Alison (2004) Indications of integration final report. London: Home Office.
<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110218141321/http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs04/dpr28.pdf>. Viitattu 14.10.2017.

Ager, Alistar & Strang Alison (2008) Understanding integration: A conceptual framework. *Journal of Refugee Studies* Vol. 21, No 2. Oxford: Oxford University Press. 166–191.

Anis, Merja (2008) Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat. Helsinki: Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 47/2008.

Björklund, Krister (2015) Unaccompanied refugee minors in Finland. Challenges and good practices in Nordic context. Institute of Migration: Migration studies C 26. <http://www.migrationinstitute.fi/files/pdf/c26.pdf>. Viitattu 12.10.2017.

Detlaff, Alan J. (2008) Immigrant Latino Children and Families in Child Welfare: A Framework for Conducting a Cultural Assessment. *Journal of Public Child Welfare* Vol. 2 No 4, 451–470.

Espoon kaupunki (2007) Espoon maahanmuuttajapalveluiden jälkihuollon esite. Viitattu 15.12.2017.

Hopkins, Peter & Hill Malcolm (2006) A good place to live: the needs and experiences of unaccompanied asylum-seeking children in Scotland. Glasgow: The Glasgow Centre for the Child & Society.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2010) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Jauhiainen, Jussi S. (2017) Turvapaikanhakijoiden tulo Euroopan unioniin ja Suomeen vuonna 2015. Teoksessa Jussi S. Jauhiainen (toim.) Turvapaikka Suomesta? Vuoden 2015 turvapaikanhakijat ja turvapaikkaprosessi Suomessa. Turun yliopiston maantieteen ja geologian laitoksen julkaisuja 5, 19–30. <https://www.utu.fi/fi/yksikot/sci/yksikot/maageo/tutkimus/julkaisut/Documents/URMI.pdf>. Viitattu 1.12.2017.

Kohli, Ravi (2005) The comfort of strangers: social work practise with unaccompanied asylum-seeking children and young people in the UK. In *Child and Family Social Work* 2006 Vol 11, 1–10.

Kohli, Ravi (2007) *Social Work With Unaccompanied Asylum Seeking Children*. London: Palgrave Macmillan.

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.

Lastensuojelulaki 417/2007

Satka, Mirja & Julkunen, Ilse & Kääriäinen, Aino & Poikela, Ritva & Yliruka, Laura & Muurinen, Heidi (2016) Johdanto - Käytäntötutkimus tietona ja taitona. Teoksessa Mirja Satka, Ilse Julkunen, Aino Kääriäinen, Ritva Poikela, Laura Yliruka & Heidi Muurinen (toim.) Käytäntötutkimuksen taito. Helsinki: Heikki Waris -instituutti & Mathilda Wrede-institutet, 8–33.

Schubert, Carla (2013) Kotoutumisen psykologia. Teoksessa Anne Alitorppa-Niitamo, Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry, 63–77.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2012) Valtion kotouttamisohjelma. Hallituksen painopisteet vuosille 2012–2015. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. 27/2012. <http://www.tem.fi/index.phtml?C=98249&s=2691&showresults=1&xmid=4863>. Viitattu 9.10.2017.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2014) Ilman huoltajaa maassa asuvat alaikäiset. <http://kotouttaminen.fi/ilman-huoltajaa-maassa-asuvat-alaikaiset>. Viitattu 5.2.2018.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2017) Esiselvitys alaikäisinä ilman huoltajaa Suomeen tulleiden oleskeluluvan saaneiden tuen ja asumisen hallinnoinnista maakuntaudistuksen jälkeen. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. 18/2017. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79736/TEMrap_18_2017_verkkojulkaisu.pdf?sequence=1. Viitattu 9.10.2017.

Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutetun virasto (1997) Guidelines on Policies and Procedures in dealing with Unaccompanied Children Seeking Asylum. <http://www.unhcr.org/3d4f91cf4.pdf>. Viitattu 26.11.2017.

LIITTEET

Liite 1 Saatekirje

Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Sosiaalityö

Hei sinä jälkihuollon asiakkaana oleva nuori,

Olen sosiaalityön opiskelija Maria Virtala Helsingin yliopistosta ja tarvitsisin apuasi tutkimukseni tekoon. Haluaisin haastatella sinua siitä, miten Espoon maahanmuuttajapalvelun jälkihuolto on sinua auttanut ja tukenut. Haluaisin kysyä myös siitä, mitä apua ja tukea olisit tarvinnut jälkihuollolta. **Tutkimukseni tarkoituksena olisi saada tietää, miten Espoon jälkihuolto voisi kehittää toimintaansa paremmaksi vastaustesi perusteella.**

Haastattelu toteutetaan 5.12.2017 16.30 – 18.00 Sellon kirjastossa, rauhallisessa työtila Elinassa. Tavataan kirjaston aulassa. Haastattelun kesto on noin tunti. Haastattelu tapahtuu suomen kielellä. Haastattelu tapahtuu ryhmässä noin 3-5 nuoren kesken. Haastattelu pidetään Ison Omenan kirjastossa rauhallisessa ryhmätyötila Myrskyssä. Haastattelut nauhoitetaan ja nauhoitukset hävitetään tutkimukseni jälkeen. En kerro nimeäsi tutkimuksessa. Kirjoitan tutkimuksesta raportin. Tutkimusraportista ei pystytä tunnistamaan sinua. Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Tutkimukseen osallistuminen tai siitä kieltäytyminen ei vaikuta millään tavalla asiakkuutesi Espoon sosiaalipalveluissa.

Valmiin tutkimuksen esitän Helsingin yliopiston käytäntötutkimusseminaarissa ja tutkimus voidaan mahdollisesti julkaista esimerkiksi internetissä.

Ota minuun yhteyttä, jos haluat kysyä tutkimuksesta jotain tai lukea tutkimussuunnitelmani. **Toivottavasti osallistuisit tutkimukseeni, jotta saisin kuulla juuri sinun mielipiteesi.**

Ystävällisin terveisin,

Maria Virtala

maria.virtala@helsinki.fi

Liite 2 Suostumuslomake

Suostumuslomake

Tutkimuksen työnimi: Suomeen yksintulleiden turvapaikanhakijanuorten kokemuksia kotoutumisen tuesta Espoon jälkihuoltopalvelussa

Tutkimuksen tekijä: Maria Virtala

Tutkimuksen tavoite: Käytäntötutkimuksen tavoitteena on saada tietoa Espoon maahanmuuttajapalveluiden jälkihuoltonuorten kokemuksia saamastaan tuesta, jotta jälkihuollon palvelua voitaisiin kehittää vastaamaan paremmin asiakkaittensa tarpeita.

Haluan osallistua haastatteluun aiheesta ”Espoon maahanmuuttajapalveluiden jälkihuollon tuki yksintulleille turvapaikanhakijanuorille”.

Annan suostumukseni siihen, että sosiaalityön opiskelija Maria Virtala haastattelee minua ja nauhoittaa haastattelun. Tutkijalla on lupa käyttää aineistoa tutkimuksessaan. Aineistosta hävitetään tunnistetietoni. Nauhoite ja muut aineistot hävitetään tutkimuksen valmistumisen jälkeen. Vain tutkijalla on oikeus tutustua aineistoon. Aineisto säilytetään niin, etteivät ulkopuoliset pääse siihen käsiksi. Minulla on oikeus milloin tahansa tutkimuksen aikana ja syytä ilmoittamatta keskeyttää tutkimukseen osallistuminen, mutta jo kerättyä aineistoa voidaan käyttää tutkimuksessa. Tutkimuksesta kieltäytyminen tai mielipiteeni esittäminen eivät vaikuta asiakkuuteeni Espoon sosiaalipalveluissa. Olen perehtynyt tutkimuksen tavoitteeseen ja tarkoitukseen. Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen ja annan luvan nauhoitetun aineiston käyttöön yllämainitussa käytäntötutkimuksessa.

Aika ja paikka _____

Allekirjoitus _____

Nimenselvennys _____

Toivon, että tutkimusraportti lähetetään minulle sähköpostitse tutkimuksen valmistuttua:

_____ Kyllä _____ Ei

Sähköpostiosoitteeni _____

Liite 3 Haastattelurunko

- Miten olet sopeutunut/kotoutunut Suomeen?
- Kuinka kauan olet ollut jälkihuollon asiakkaana?
- Oliko jälkihuollon tukiaika liian pitkä tai lyhyt?
- Mikä on ollut sinulle tärkeää ja mikä on auttanut sinua Suomeen kotoutumisessa ja itsenäistymisessä?
- Mikä oli tärkein apu ja tuki, jota sait jälkihuollosta?
- Mitä apua ja tukea sait tai olisit tarvinnut enemmän?
 - Asuminen
 - Koulutus (koulupaikka ja koulupolku)
 - Terveystila (psykkinen ja fyysinen)
 - Verkosto ja sosiaaliset suhteet
 - Mitä apua sait suomen kielen oppimiseen ja suomalaisen kulttuurin ymmärtämiseen?
 - Mitä odotuksia sinulla oli Suomeen tullessa ja sopeutumisesta?